

СТАНОВИЩЕ

НА ДИСЕРТАЦИОНЕН ТРУД НА ТЕМА:

**“СЪСТОЯНИЕ НА РАВНИЩАТА НА ЕЗИКОВА КОМПЕТЕНТНОСТ
ПРИ ЗАЕКВАЩИ ДЕЦА ОТ ПУВ”,**

за придобиване на образователна и научна степен „доктор” в област на
висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1. 2.

Педагогика (научна специалност Логопедия)

докторант: Василиос Димитриос Венетис

изготвил становището: доц. дпсн Нели Василева

Защитата на дисертационния труд на Василиос Венетис за придобиване на ОНС „доктор” по научно направление 1. Педагогически науки, професионално направление 1. 2. Педагогика, научна специалност Логопедия към ФНПП на Софийски университет „Св. Кл. Охридски” се провежда при спазване на всички клаузи от ЗРАСРБ и Правилника за неговото прилагане. Това дава право на Научното жури да изслуша и оцени кандидата в съответствие с чл. 30 от ЗРАСРБ и чл. 26 от Правилника.

Преди подробните коментари по дисертационния труд на Василиос Венетис искам да заявя положителното впечатление, което той оставя и като актуалност на разглеждания проблем, и като научно планиране и анализ на данните.

1. Актуалност на проблема на дисертационната разработка

Заекването е един от парадоксалните проблеми в логопедията – то има много дълга история на проучване, но за неговата етиология и патогенеза все още се знае малко. До неотдавна специалистите го свързваха единствено с нарушения на прозодичните компоненти на говоримата реч, породени от неврологични или психогенни фактори. През последните години все по-често се появяват изследвания, които говорят за етиологична връзка между детското заекване и нарушенията (най-често дискретни) на сложните езикови равнища, на речедвигателните функции и на някои екзекутивни функции

(внимание и инхибиторен контрол) и свързаните с тях емоционални състояния. Това обяснява интереса към заекването на специалисти от различни научни области и разнообразието от теоретични модели на анализ на неговите клинични изяви (затруднена говорна експресия, емоционални и характерово-поведенчески промени). Следва да се подчертае, че задълбоченото проучване на посочените дефицити би довело до промяна в диагностичната и терапевтичната схема на заекването, а оттам и до по-добро повлияване на неговите симптоми.

Споменатите насоки на съвременните изследвания обосновават актуалността на темата на дисертационния труд и нейното значение за логопедичната практика. Изнесените от докторанта данни за дискретни симптоми в развитието на морфологията и синтаксиса на езика допълват тези на други автори и подсказват необходимостта от концептуални промени по въпроса за патогенезата на заекването.

2. Оценка на съдържателните аспекти на дисертацията

Дисертационната разработка, в обем от 160 страници авторски текст, е структурирана в три глави, изводи, препоръки и собствени приноси. В приложение са изнесени таблица с първичните данни от изследването и примерен картинков материал.

Уводът очертава интереса към разглеждания проблем чрез позоваване на литературни данни. Намирам, че той би следвало да е по-кратък, като част от информацията в него се включи към първа глава.

Теоретичният обзор по темата се концентрира около следните задачи: исторически преглед на проблема за заекването, анализ на моделите за неговата етиология и патогенеза, преглед на класификациите и характеристиката на основните симптоми (вербални и невербални) в неговата клинична картина. Направен е опит за хронологично проследяване на представите за патологията от древността до наши дни. Прегледът на етиологичните фактори акцентира върху генетичната предразположеност, индивидуалните особености на висшата нервна дейност на детето, действието на неврологични и социални (средови) фактори. Използваните източници (предимно български и руски учени) са коректно цитирани. Добро впечатление прави позоваването и на гръцки автори по проблема, въпреки констатацията, че същият е слабо осветен в специализираната гръцка

литература. Препоръчвам на докторанта да избягва някои съмнителни твърдения (заекването е болест) и нетипични за българския език изрази при превода им от чужди източници (поправяния на грешки, речников речник, речево-езикови разпадания). Параграфите, посветени на типологията и симптоматиката на заекването намирам за достатъчно информативни и добре структурирани. Препоръката ми към автора е в бъдеще да се опита да разшири литературния анализ с данни от неврофизиологични и невропсихологични изследвания.

Като структура и точност на формулировките, програмата на изследване отговаря напълно на изискванията. Тя подробно представя целта, задачите, хипотезите и методическия инструментариум на дисертационната разработка. Целта преследва сравнителна оценка на състоянието на езиково функциониране при деца със заекване и във връзка с нея закономерно са изведени две хипотези. Контингентът на изследване обхваща 70 деца от две възрастови категории. В рамките на всяка от тях се отделят две групи – експериментална (заекващи) и контролна (незаекващи) деца, което реално води до формиране на четири подгрупи (две експериментални и две контролни). Броят изследвани лица е достатъчен и осигурява достоверност на получените резултати.

Методиката на изследването е логично структурирана, възрастово съобразена и включва 9 задачи с нарастваща степен на трудност. Същите са насочени към оценка на три езикови равнища – лексикално, морфологично и синтактично, което позволява да се проследи състоянието на различни по психолингвистична организация отговори. Ясно са изведени критериите за анализ по всяка от задачите. Като метод на статистическа обработка на данните е използван двуфакторен дисперсионен анализ (F - критерий на Фишер), базиран на влиянието на два независими фактора: възраст и заекване. Допълнително е представено и процентно разпределение на отговорите по всяка отделна задача.

Анализът на резултатите от изследването е в обем от 50 страници и концентрира в себе си основния принос на разработката. Той е онагледен с 15 фигури, 9 диаграми и 11 таблици. Резултатите от изследването на трите езикови равнища се представят диференцирано и съобразно реда на подаване на задачите.

Статистическите данни сочат, че между децата от двете групи достоверни разлики са налице само при генериране на глаголи, докато при съществителни такива липсват. Най-изразено влиянието на фактора заекване се проявява при задачите за морфология (образуване на множествено число и съгласуване по род) и тези за синтаксис. Това означава, че задачите, при които са налице достоверни разлики между двете групи може да се определят като сенсibiliзиращи условия за функциониране на езиковите операции. Получените резултати потвърждават литературните данни за наличие на дискретни дефицити в по-сложните езикови равнища при деца със заекване.

Изводите естествено следват от проведения анализ и визират наличие на признаци за дисоциация в развитието на езиковите равнища при деца със заекване. На тяхна основа са формулирани и конкретни препоръки към логопедичната практика, насочващи към комбиниране на прозодичната терапия със задачи за стимулиране на езиковите операции.

Към докторанта имам следния въпрос: *Как може да се обясни максималното изразеното влияние на факторите „възраст” и „заекване” и взаимодействието между тях при задачата за образуване на множествено число на съществителни?*

3. Приносни моменти на дисертационния труд, публикации и автореферат

Собствените приноси докторантът разделя на такива с теоретична и практическа насоченост. Те са ясно очертани и закономерно следват от анализа на получените резултати. Намирам, че вторият теоретичен принос има по-широко отражение. Предвид на това, че изследването е проведено с гръцки деца, той има значение както за българската, така и за гръцката логопедия.

По темата на дисертационната разработка са представени три публикации, което отговаря на изискванията. Една от тях е в електронно списание на ФНПП, а другите две са в сборници с доклади на педагогически специалисти и докторанти.

Авторефератът е структуриран в съответствие с изискванията и представя основните акценти на труда. Намирам, че вместо приложението, в него могат да намерят място графично представените резултати към всяка от задачите.

4. Лични впечатления от работата на докторанта

Като научен ръководител на Василиос Венетис искам да споделя някои конкретни впечатления от работата си с него. На първо място трябва да отбележа голямото желание и ентузиазъм, които той показва при разработване на дисертационния труд. Вложи много старание при подбора на контингента и реализиране на изследването, както и при първичната обработка на данните. Искам да подчертая, че индивидуалният характер на експеримента и големият брой задачи в него са допълнителна заявка за добре свършена работа, която докторантът успяваше да съчетае с практиката си на логопед. Надявам се, че той да продължи да работи със същия ентузиазъм и желание на полето на логопедията.

Заклучение:

Дисертацията на Василиос Димитриос Венетис има определена теоретична и практическа стойност. Докторантът владее методологията на научното изследване и показва умение за анализ на литературни и собствени експериментални данни. Като заявявам твърдо положителната си оценка за дисертационния труд, предлагам на уважаемото Научно жури да допусне работата до публична защита и присъди на Василиос Венетис образователната и научна степен „доктор” в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност Логопедия.

05.05.2018 г.

Изготвил становището: